

Słowotwórstwo jest działem nauki zajmującym się opisem wyrazów pochodnych i sposobem ich tworzenia.

Po zapisaniu notatki nauczyciel udziela dodatkowych wyjaśnień, o ile zajdzie taka konieczność. Następnie proponuje, by przyjrzeć się wyrazom z zadania 1 (karta pracy) i określić, jakimi częściami mowy zostały wyrażone podane wyrazy podstawowe. Wnioski można zapisać na tablicy, a potem w zeszytach.

Wniosek:

Wyrazy pochodne można tworzyć od następujących części mowy:

- Rzeczowników (pies – piesek)
- Czasowników (grać – wygrać)
- Przymiotników (uczciwy – uczciwość)
- Wyrażeń przyimkowych (nad morzem – nadmorski)

Po zapisaniu notatki prowadzący proponuje, by od wyrazu *droga* utworzyć jak największą liczbę wyrazów pochodnych. Podane przez uczniów propozycje zapisuje na tablicy.

droga: dróżka, drożyna, przydrożny, drogowy, drogowskaz, rozdroże

Nauczyciel wyjaśnia, że wyrazy pochodne od słowa *droga* tworzą rodzinę wyrazów. Dyktuje definicję pojęcia:

Rodzina wyrazów to grupa wyrazów utworzonych od tego samego wyrazu podstawowego.

Następnie na przykładzie wyrazu *droga* wyjaśnia istotę wyrazów pokrewnych. Dyktuje definicję:

Wyrazy pokrewne to wyrazy należące do tej samej rodziny wyrazów.

Uczniowie wykonują ćwiczenia utrwalające (karta pracy - zad. nr 2, 3, 4).

c) Faza podsumowująca

Po wykonaniu ćwiczeń sprawdza się poprawność odpowiedzi na forum klasy. Na zakończenie głośno odczytuje się definicje zapisane w zeszytach.

5. Bibliografia

1. Jaworski M., *Podręczna gramatyka języka polskiego*, Wydawnictwo Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 1986.
2. Porajski-Pomsta J., *Słowotwórstwo [w:] Nauka o języku polskim w reformowanej szkole*, Nowa Era, pod red. A. Mikołajczuk, J. Puzyniny, Warszawa 2002, s. 83-89.

6. Załączniki

a) Karta pracy ucznia

Zadanie 1. Poniżej podano grupę wyrazów. Utwórz od nich nowe słowa zgodnie z wzorem:

Wzór: **młot – młotek**

pies –

skoczyć –

góra –

szary –

chłop –

nauczyciel –

grać –

mak –

pod kolanem –

kolej –

nad morzem –

uczciwy –

Zadanie 2. Do podanych wyrazów dopisz wyrazy podstawowe i pochodne.

wyraz podstawowy

wyraz pochodny

..... [piec].....

piekarz

..... [piekarski.].....

.....[rwać].....

wyrwać

..... [wyrwanie].....

.....[uczyć].....

nauczyciel

.....[nauczycielski].....

.....[lekarz].....

lekarka

.....

[lekarski].....

.....[kwiat].....

kwiatek

.....[kwiateczek].....

Zadanie 3. Do podanych wyrazów dopisz wyrazy pokrewne. Wypisz wymianę samogłosek i spółgłosek:

Wzór:

droga

-

dróżka

o:ó

g:ż

wyraz pochodny

wymiana głosek

rzeka

.....

.....

ucho

.....

.....

noga

.....

.....

krzak

.....

.....

morze

.....

.....

mucha

.....

.....

mierzyc

.....

.....

Zadanie 4. Dokończ podane zdania:

Miesiąc, w którym kwitną drzewa to

..... to śmiałek.

Człowiek, który muruje to

..... to podróżnik.

Osoba, która naucza to

..... to golibroda.

b) Zadanie domowe

Zadanie 1. Utwórz jak najwięcej wyrazów pokrewnych od wyrazu dzień.

[odpowiedź: dzienny, dziennikarz, dziennikarstwo, dziennikarski, dziennik]

Zadanie 2. Do podanych wyrazów dopisz wyrazy pochodne. Określ, od jakich części mowy zostały utworzone.

malarz, pod kolanem, piekarz, pod dachem, gęś, rzucać, stary, pływać, pod zamkiem

Drodzy Uczniowie, nie musicie przepisywać wszystkich materiałów, które wam przesyłam do zeszytu.

Mają one jedynie ułatwić Wam przyswojenie wiedzy (jeżeli macie taką możliwość to wydrukujcie sobie, uzupełnijcie i wklejcie do zeszytu. Pracę domową wykonajcie w zeszycie.

Termin realizacji od 30.03 do 3.04.